

BOLALAR ADABIYOTI

Uilyam Shekspir

HAMLET

Rus tilidan Maqsud Shayxzoda tarjimasida

BAKTRIA PRESS
Toshkent-2013

УДК 84 (4BBr) -
КБК Sh42
821.111.-053.5

Rus tilidan Maqsud Shayxzoda tarjimasida

Sh42 Shekspir, Uilyam

Hamlet/Uilyam Shekspir: tarjimon M. Shayxzoda. — Toshkent: Baktria press, 2012. — 160 b. — (Bolalar adabiyoti).

Buyuk ingliz dramaturgi Uilyam Shekspir (1564–1616) insoniyat yaratgan daho ijodkorlardan biridir. Uning xalqparvarlik, hurfiylik, adolat, ezgulik, yuksak insoniy mubabbat g'oyalarini ulug'lab yozgan dramalari va nafis sonetlari asrlar osha barhayot yashab kelmoqda. Ulug' adibning «Hamlet», «Otello», «Qirol Lir», «Romeo va Julyetta», «Yuliy Sezar», «Makbet» singari o'nlab dramalari jabondagi barcha yirik teatrlar sahnasini bezadi.

O'zbek o'quvchilari va tomoshabinlari U. Shekspir asarlari bilan o'tgan asrning 30-yillarida tanishgan edi. Shundan beri adib asarlari O'zbek Davlat Milliy teatri sahnasidan tushmay kelmoqda. Xalqimiz orasida Shekspirning «Hamlet», «Otello», «Qirol Lir», «Yuliy Sezar» dramalari juda mashhur bo'lib ketgan.

E'tiboringizga havola etilayotgan Shekspir dramalarini o'zbek xalqining ulug' shoirlari G'afur G'ulom va Maqsud Shayxzoda tomonidan katta mahorat bilan tarjima qilingan.

УДК 84 (4BBr)
КБК Sh42

ISHTIROK ETUVCHILAR

Klavdiy — Daniya (Danimarqa) qirol.

Hamlet — ilgarigi qirolning o'g'li, hozirgisining jiyani.

Poloniy — saroy vaziri.

Goratsio — Hamletning do'sti.

Laert — Poloniyning o'g'li.

Voltimand, Korneliy, Rozenkrans — saroy ahllari.

Gildenstern.

Ozrik.

Aslzoda.

Pop.

Marsell, Bernardo — mulozimlar.

Fransisko — sarboz.

Reynaldo — Poloniyning xizmatkori.

Aktyorlar.

Ikki go'rkov.

Fortinbras — Norvegiya shahzodasi.

Kapitan.

Ingliz elchilari.

Gertruda — Daniya malikasi (qirolchasi). Hamletning onasi.

Ofeliya — Poloniyning qizi.

Lordlar, ledilar, mulozimlar, askarlar, matroslar, mahramlar, choparlar.

Burungi qirolning (Hamlet otasining) arvohi.

Voqea joyi: Elsinor.

I PARDA

BIRINCHI SAHNA

Elsinor, Qasr oldida maydoncha. Yarim kecha.

Fransisko poyloqda turibdi. Soat o'n ikkini urmoqda. *Bernardo* uning yontga kelib qoladi.

Bernardo Kim bor bunda?

Fransisko Sen o'zing kimsan, ayt, avval.

Bernardo Yashasin qirolimiz!

Fransisko Bernardo?

Bernardo Ha, men.

Fransisko Barakalla, keldingiz xuddi paytida.

Bernardo Borib uxla, Fransisko, soat o'n ikki.

Fransisko Almashgani kelibsiz, rahmat birodar,
Ham sovqotdim va hamda yurakda g'ash bor.

Bernardo Osoyishmi poyloqda?

Fransisko Hamma yoq sokin.

Bernardo Xayrli kech bo'lmasa.
Uchrab qolsa mabodo Goratsiy, Marsell,
Ayting: barvaqt kelsinlar navbatlariga!

Fransisko Kelmoqdalar chamasi, hay, to'xta, kim u?

Goratsio va Marsell kirib keladilar.

Goratsio Bu diyorning do'stimiz.

Marsell Va shoh qaroli.

Fransisko Xayrli kech!..

Marsell Xayr senga, ayt-chi, o'ringga
Kim kelibdi?

Fransisko Bernardo poyloqda hozir.
Yaxshi qoling.

(Ketadi.)

Marsell Hay, Bernardo!

Bernardo Gapiring. Goratsiy bormi?

Goratsio Goratsiymi? Ha, bir nav borga o'xshaydi.

Bernardo Do'stim Marsell, xush ko'rdik. Goratsiy, salom.

Marsell Ko'rindimi bugun ham u ajoyibot?

Bernardo Hozircha tinchlik!

Marsell Goratsiy o'ylaydiki, bu gaplar tamom
Xayolning bir jilvasi. Ishonmaydiki,
Ikki marta ko'rindi bizga u arvoh,
Shu uchun ham bu kecha biz bilan baham
Posbonda tur dedim; u arvoh kelib —
Oshkora ko'rinsa, gaplashsin o'zi,
Va gumondan qutulsin.

Goratsio Kelib bo'libdi!

Bernardo O'tiraylik. Va yana bo'lsa ijozat,
Bizga bovar qilmagan qulog'ingizga
Bor gaplarni naql etib, aylasak hamla.

Goratsio Xo'sh! Tinglaylik, nima der bizga Bernardo.

Bernardo Kecha, Hulkar yulduzi uchib ketmasdan
Soat bir bo'lgan edi, men bilan Marsell...

Arvoh kirib keladi.

Marsell Tss... Jim turgin. Ana boq, tag'in u arvoh.

Bernardo Qiyofasi — rahmatlik qirolning o'zi.

Marsell Sen — donishmand, Goratsiy, so'zlash u bilan.

Bernardo Xo'sh, gapir-chi, qirolga o'xshaydimi, ha?

Goratsio O'xshaganda ham qanday! Hayronman, motman.

Bernardo Sendan savol kutar u.¹

Marsell So'ra, Goratsiy.

Goratsio Kimsan o'zing, tun chog'i Daniya mulkin —
Jannatmakon shohiday basavlat kelgan?
Xudovandning amri-la avrayman seni —
Javob ber!

Marsell Ranjib qoldi.

Bernardo U ketayotir.

Goratsio Ketma! So'zla! Javob ber! Avrayman seni!

Arvoh ketadi.

Marsell Gapirgusi kelmasdan ketib qoldi u.

Bernardo Xo'sh, Goratsiy? Ne dersiz? Tan berasizmi?
Endi qani, xayolning jilvasimi bu?
Nima deysiz?

---

1 Qadimgi odamlarning e'tiqodiga ko'ra, arvohlar birinchi bo'lib o'zlarini gapirmas ekanlar.

- Goratsio** Tangriga ont ichamanki,
Ishonmasdim, ko'rmasam o'z ko'zim bilan.
- Marsell** Podshohga o'xshashin desang-chi!
- Goratsio** Balli —
Sen o'zingga sen o'zing o'xshaganingday.
Yana shuki, egnida sovut-anjomi
Norveg jangi kunida kiygan liboslar.
Chehrasi-chi, badqovoq, xuddi Polshaning —
Elchilarin jahl ila muzga tashlatgan
Mahaldagi yuzidir. Ajib, ajoyib.
- Marsell** Ikki marta kechening ayni shu chog'i
Yonimizdan o'tdi u sersavlat, mag'rur.
- Goratsio** Buni aqlim batafsil ta'bir qilolmas,
O'ylashimcha, davlatga halokat — balo
Keladigan chog'larning alomati bu.
- Marsell** Xay to'xtanglar. O'tiring. Kim menga aytar?
Fuqaroni kechalar qiynagan, siqqan
Soqchilarda ne uchun shuncha qattiqlik?
Quyilmoqda mis to'plar yangidan nega?
Chet ellardan yarog'lar olinar nechun?
Hafta bo'yi, yakshanba hordiq olmasdan
Kemasozlar ishining boisi nima?
Kechani ham kunduzga madadkor qilib
Ter to'kmoqning, g'ayratning qayerda siri?
Kim bularni anglatar?
- Goratsio** Bilganim aytay.
Har holda ovoza menga ma'lumki,
Hozirgina arvohi yurgan bu shohni
Norveglarning qiroli jangga qistadi.
Bu urushda yenggandi Hamlet otasi,
(Zotan uning mardligi olamga mashhur)
Mabv bo'lgandi yov tamom. Ahdnoma ila
Qaysi tomon yengilsa bu jang-jadalda

Voz kechmog'i kerakdi o'z yerlaridan.
Demak, Norveg shohining — Fortinbrasning
Barcha mulki o'tgandi ota — Hamletga.
Hozir-chi: o'lib ketgan Fortinbrasning
Vorisi yosh Fortinbras to'lib jur'atga
Norvegiyada yo'lto'sar to'dalar yig'di.
U kishining niyati — qaytadan yana
Qo'ldan ketgan yerlarni zo'rlab egallash.
Bizga yetgan xabarlar buni tasdiqlar.
O'ylashimcha, bizda shu dovdirash — qayg'u,
Safarbozlik, o'lkada andisha — tashvish
Hammasi ham shu vajdan.

Bernardo Ha, ha, xuddi shundadir hamma masala,
Shohga o'xshab poyloqda yurgan shu arvoh
Sovut kiyib yurgani bekor emas-da.

Goratsio U, aqlimning ko'klarini xira qilgan dog'.
Men Rumoning savlatli zafar kunlarini,
Buyuk Yuliy² qaqshagan chog'ni eslayman;
U zamonlar go'rlarning bo'sh turgan ichi,
Ko'chalarda o'liklar tashlanib yotgan.
Yulduzlarning o'tidan qizargan shabnam,
Dog'lar paydo bo'lganmish, quyoshda, oy ham
Qiyomat bo'lgusiday qorayib qolgan,
Shunday yomon ofatdan, falokatlardan
Ogoh qilay deb bizning hamshaharlarni —
Shuini choparni yuborgan bizga ham falak.

Arvoh qaytib keladi.

Jim bo'linglar! U keldi... Nima bo'lsa ham
To'xtataman. Tebranma, to'xta, ey arvoh!
Agar bo'lsa sal nutqing,
Ayt siring menga!
Balki senga fотиha, bizlarga savob

---

2 Yuliy Sezar (Miloddan ilgari 100–44 yillar) Rim imperatori. Brut boshliq suiqasdchilar tomonidan o'ldirilgan (Shekspirning «Yuliy Sezar» tragediyasiga qaralsin).

Bo'ladigan kori-xayr qilmoqlik shartdir!
Ayt siring menga!
Balki, bizning diyorga bir balo kelgan.
Bu baloni qaytarmoq mumkindir balki.
Siring ayt menga!
Balki tirik chog'ingda haromxo'rlik-la
Jang'argan bir g'aznani yerga ko'mgansan.
Derlarki g'aznalarga arvohtar ko'p o'ch.
Sirin aytgin! To'xtagin!.. Ayt, sirin menga!
Xo'roz qichqiradi.
Marsell, ushla!

Marsell Chopaymi oybolta bilan?

Goratsio Pirtillasa chopavur,

Bernardo Ana, boq!

Goratsio Ana!

Arvoh ketadi.

Marsell Ketib qoldi. Bizdagi bu zo'ravonlik
U shobona hazratga og'ir haqorat.
U havoda bug' kabi ushlanmaydigan.
Bizning qilich zarbimiz — masxara, xolos.

Bernardo Shu xo'roz qichqirmasa, u so'zlar edi.

Goratsio Ha, shunda bir seskandi gunohkor kabi.
Aytmoqchi bo'lganidan cho'chidi go'yo
Derlarki, go'yo xo'roz tong karnaychisi
Qiyqirib uyg'otadi kunduz tangrisin.
Go'yo uning sadosin eshitgach hamon —
Havodami, o'ldami, quruqda, suvda
Kezayotgan sayoq ruh uyga shoshilar.
Bu qissaning dalilin biz hozir ko'rdik.

Marsell

Rostdan. Xo'roz qichqirgach u xira bo'ldi,
Elda bir e'tiqod bor, go'yo har qishda
Hazrat Iso bayrami arafasida
Tuni bilan qichqirib turarkan xo'roz.
Deydilarki, u kecha — arvohtar jimjit,
Tunlar — sokin, yulduzlar — beozor bo'lur,
Sehrgarlar, parilar jodu qilolmas,
Shunday ezgu, muqaddas vaqt ekan u vaqt.

Goratsio

Men ham bunday gaplarni eshitgan edim.
Endi qo'ying. Ana tong alvon libosda
Adirlarning shabnamini toptaydi sharqda.
Posbonlarga ijozat. Yana maslahat:
Ko'rganlarni shahzoda Hamletga aytsak.
Aminmanki, bizga lol kelgan shu arvoht
Hamletga uchrab qolsa kiradi tilga.
Do'stlar, qani, ne dersiz? Unga barchamiz
Mehr-u ixlos qo'yibmiz. Endi bo'lmasa —
Bor gaplarni batamom aytaylik unga!

Marsell

Fikrimcha aytmoq lozim. Zotan shu bugun, —
Uning qaydaligini yaxshi bilaman.

Ketudilar.

IKKINCHI SAHNA

Qasrda qabulxona zali. *Qirol, malika, Hamlet, Poloniy, Laert, Voltimand, Korneliy, saroy ahli va mahramlar* kirib keladilar.

Qirol

Garchi Hamlet og'amiz azasida biz
Qora kiyib qayg'urib yurmog'imiz shart,
Davlatimiz bu og'ir motamdan yig'lab
Falokatdan vovaylo qichqirmog'i farz,
Ammo aql yengadi kishi xilqatin.
Bundan keyin unutmay biz o'zimizni,
U marhumni yengilroq esga olaylik.
Binobarin, men — bizning hamshiramizga,

Bugungi kun bonumuz, malikamizga —
Rafiqam deb uylanib olmoqchi bo'ldim.
Alam bilan quvonchlar qatishib ketdi.
Ko'z yoshlari qarishdi tabassumlarga.
Bamaslahat qilindi bu xayrli ish,
Hamma bizga ra'y berib ma'qul deyishdi.
Hammingizga tashakkur... Ikkinchi so'zim:
Norvegning shahzodasi yosh Fortinbras
Pisand qilmay bizlarni, o'ylamishdirki,
Vafot bo'lgach og'amiz, el bo'lur barbod.
Mamlakatda ittifoq buzilur tamom.
U o'zining yulduzin o'ylabdi baland,
Hozir talab qilmoqda ota yurtlarin,
U yurtlarki, og'amiz insof yuzidan
Qo'shgan edi o'zining mamlakatiga.
U haqdagi xabarlar shundan iborat.
Endi, bizning kengashning vajini aytay:
Mana, biz shu maktubni yubormoqchimiz —
Norveg shohi, Fortinbras amakisiga.
U juda ham qartaygan va shu tufayli,
Ehtimolki, bilmaydi jiyan fe'lini.
Biz bu xatda qiroidan iltimos qildik —
Jiyanin tiyib qo'ysin, chunki aslida
Hamma qo'shin u shohning fuqarosidan,
Hammasi ham non yeydi xazinasidan,
Marhamatli Voltimand va siz Korneliy
Bu maktubni eltingiz keksa podshoga.
Salom ayting Fortinbras amakisiga.
Elchilikning haddidan chiqmangiz sira,
U shoh bilan suhbatda odob saqlangiz.
Qoida-yu qonunga qiling rioya.
Yaxshi boring... Chaqqonlik ixlosga isbot.

Korneliy ham Voltimand

Har galgiday bu gal ham qilurmiz isbot,

Qirol

Bunga yo'qdir shubhamiz. Sizlarga oq yo'!

Voltimand va Korneliy ketadilar.

Qani, Laert, so'ylang-chi, yangi nima gap?
Deb edingiz: — Arzim bor. Aytingiz nima?
Qaysi ma'qul bir ishki, so'ralsa bizdan
Qondirurmiz albatta. Hech bir arzingiz —
Biz tomondan sira rad etilmas, biling.
Dil va kalla qanchalik oshno bo'lsa,
Og'izning xizmatida qancha yursa qo'l —
Otangizga taxtimiz shuncha madadkor.
Qani, xizmat?

Laert Podshohim, ruxsat beringiz,
Fransiyaga men yana qaytib borayin.
Men hazratning toj qo'yish marosimida
Qatnashgani u yerdan jo'nab kelgandim.
Kechiringiz, burchimni ado ayladim,
Endi fikr-u xayolim undar u yerga.
Ta'zim bilan so'rayman sizdan ijozat.

Qirol Otang ruxsat berdimi? Ne der Poloniy?

Poloniy Jonga tegdi, podshohim, hadeb yalinib.
Aynitmoqchi bo'lsam-da, hech kor qilmadi.
Roziligim bildirdim, oxir, noiloj,
Siz ham uni yarlaqang, mayli, jo'nasin!

Qirol Soat qulay, baxting yor bo'lsin, ey Laert.
Ta'bing nechuk xohlasi, shunday yuraver.
A, Hamlet-chi? Nima der jigarporamiz?

Hamlet (O'zi-o'ziga)
Jigarpora: va lekin yotdan ham badtar.

Qirol Nega yana yuzingda bulut soyasi?

Hamlet Yo'q, aksincha: nojo'ya ravshanlik bordir.

Malika Hamlet, yetar, tun kabi badqovoq bo'lma.
Sen qirolga mehribon ko'z bilan qara.
Qachongacha, otamning tuproqda izin

Topayin, deb sen yerga qarab yurasan?
Bu taqdiri azaldir, tirik jon o'lar,
Umr bitgach, manguga u ko'chib qolar.

Hamlet Bu taqdiriy azaldir.

Malika Bo'lmasa nega —
Azang, go'yo, mislsiz ko'rinar senga?

Hamlet «Go'yo» emas, malikam, zotan o'zi shu.
«Go'yo»larga men yotman. Bu sipohi to'n,
Qora kiyim, entikkan keskin nafaslar,
Ko'z yoshlardan quyilgan xunob oqinlar,
Hatto g'amning har turli ko'rinishlari
Dilimdagi hasratni izhor qilolmas.
Chunki bular hammasi sun'iy, yasama.
Bular biror qiliqki, o'ynamoq oson.
Dardlarim-chi, a — ular bo'yoqlarga yot,
Mening dardim yasanib o'rtaga chiqmas.

Qirol Barakalla, qoyilman so'zingga Hamlet,
Sen otangning azasini mahkam tutasan,
Ammo bilki, otangning otasi bo'lgan,
U ham o'lgan. Hokazo, uning otasi.
Otalarning vafotin ko'rgan o'g'illar
Biror muddat alamli yurmog'i lozim.
Ammo nuqul azalik bo'lmoq behuda.
Bunday motam erkakka munosib emas,
Bu — ko'p razil xohishlar alomatidir.
Bu ko'r yurak, ishonchsiz aqlu farosat
Va ko'p dag'al tushuncha belgisi, xolos.
Bu bandalik, hammaga taalluqli ish.
Bunga qarsbi javramoq ayni kufr-ku.
Parvardigor nazdida bu — ulug' gunoh,
Rahmatlikka nisbatan bu zo'r gunohdir.
Bu gunohdir tabiat — xilqat oldida,
Aqlu zehn oldida bu katta gunoh.
Chunki aqlu zehnimiz bunga ko'nikkan,
Otalarning o'lmog'i eski bir odat.

Eng birinchi jasadni aqlimiz eslab,
Eng so'nggi tobutni ham jo'naturib
Shunday deydi: «Ha, shunday, bo'lmog'i lozim».
Alamingni qoq, tashla, iltimosim shu:
Yuragingda qabul et bizni ota deb,
Butun olam bilsinki, sen taxtimizga
Eng yaqin bir odamsan, aziz, suyukli:
Mehribon ota dili silaydi, seni,
Vittenbergga qaytaman o'qishga deysan,
Bu niyating bizlarga ma'qul ko'rinmas.
O'tinaman, o'ylagin, qolgin bu yerda,
Qolgin, xuddi qimmatli nuridiydami.
Qolgin xuddi vorisday, aziz o'g'ilday³.

Malika Yolbormasin onang ham o'g'lim behuda.
Bunda qolgin, bormagin Vittenbergga sen.

Hamlet Amringizga mute'man, shavkatli bonu.

Qirol Mana qisqa, odoblik, loyiq bir javob.
Bu qasrimiz — seniki! Bonu, ketaylik.
Yuraklarni shod qildi ixlosmand Hamlet.
Bu ixlosning sha'niga maylar ichilur,
Qadahlarning sonini bildirmoq uchun
Zambaraklar bulutga qilur jarchilik.
Osmonning sadosi, kosa nidosi
To'plarning na'rasiga qo'shilsin hamon.
Qani, yuring...

Hamletdan boshqa hamma ketadilar.

Hamlet Koshki, shu go'sht to'rvasi mahv bo'lsa tamom.
Yo erisa, chirisa, yoki bug' bo'lsa!
Koshki edi, demasa xalloqi-olam
O'z-o'zini o'ldirmoq fe'lini gunoh.
Butun dunyo o'zining harakatida —

3 Qirol, agarda Hamlet Daniyadan chiqib ketse, chet mamlakatlarda unga qarshi kurash uyushtirishi mumkin, degan andisba bilan uning qollishini o'tinadi.

